

Österåkers friskola AB (orgnr 556589-5777)
per.marteus@byangsskolan.se

2022-03-31
Dnr SI 2020:8002

Beslut

efter kvalitetsgranskning av läsfrämjande
arbete i grundskolan – med särskilt fokus på
undervisningen i svenska i årskurs 4–6 vid Akers
friskola i Österåkers kommun med Österåkers
friskola AB som huvudman

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning vid Akers friskola avseende verksamhetens kvalitet inom det läsfrämjande arbetet i grundskolan – med särskilt fokus på undervisningen i svenska i årskurs 4–6. Med läsfrämjande arbete avses här undervisningsinslag och aktiviteter som syftar till att stimulera och vidga elevers läsintrasse och utveckling av goda läsvanor.

Skolinspektionen gör bedömningar i förhållande till de kvalitetskriterier som myndigheten satt upp inom det granskade området. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, utifrån om kvalitetskriterierna uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen i normalfallet att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär därefter en skriftlig redovisning av huvudmannen som visar vilka förbättringsåtgärder skolan vidtagit. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: <https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-inspektioner/lasframjande-arbete-i-grundskolan/>

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Akers friskola i följande utsträckning:

Bedömningsområde 1: Läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6

Skolinspektionen bedömer att lärarna *i flera delar* integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintrasse.

Bedömningsområde 2: Skolans övergripande läsfrämjande arbete

Skolinspektionen bedömer att skolans övergripande läsfrämjande arbete *i flera delar* är strategiskt och uthålligt.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del.

- Rektorn behöver följa upp och analysera såväl resultat som de arbetsprocesser som påverkar och ingår i det läsfrämjande arbetet, detta för att vid behov kunna initiera relevanta utvecklingsinsatser.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **30 september 2022** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån det identifierade utvecklingsområdet och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till

skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2020:8002) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Bedömningsområde 1: Läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6

Här bedöms i vilken utsträckning lärarna integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintresse. I detta ingår att:

- Lärarna sätter läsningen i ett innehållsmässigt och socialt sammanhang samt tydliggör syftet med läsningen. Lärarna ger eleverna rika möjligheter till social interaktion och samtal kring det lästa.
- Lärarna framhåller läsningens värde genom att de visar intresse för vad eleverna läser samt ger läsningen utrymme och prioritet i undervisningen.
- Lärarna arbetar på ett genomtänkt och varierat sätt för att stimulera alla elevers läsintresse. Lärarna riktar läsfrämjande insatser särskilt mot elever med svagt intresse för eller ringa vana vid att läsa, eller som i övrigt begränsas av stereotypa mönster i sin läsning. Lärarna matchar läsmaterialet med elevernas intressen, erfarenheter och behov. Lärarna visar att de har höga förväntningar på samtliga elever genom att förmedla att alla elever kan utvecklas till goda läsare.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna *i flera delar* integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintresse.

Granskningen visar att lärarna på olika sätt arbetar för att sätta elevernas läsning i ett innehållsmässigt och socialt sammanhang. Eleverna får i undervisningen flera möjligheter till social interaktion och tillfällen att samtala om de texter de läser, även om det i en av årskurserna sker i något mer begränsad omfattning. Det framgår även av granskningen att lärarna återkommande tydliggör syftet med läsningen för eleverna. Vidare visar granskningen att lärarna på flera olika sätt främjar elevernas läsintresse genom att framhålla läsningens värde. Lärarna pratar ofta om vikten av läsning samt ger tid och utrymme för läsning i undervisningen. Lärarna intresserar sig för elevernas läsning exempelvis genom samtalen de för med eleverna, där de uppmuntrar eleverna att bland annat berätta vad de tycker om att läsa. Granskningen visar vidare att det finns en medvetenhet hos lärarna om de generella skillnader i läsvanor och läsintresse som finns mellan olika elevgrupper kopplat till socioekonomisk och utländsk bakgrund samt kön. Denna medvetenhet samt lärarnas kunskap om den egna elevgruppen är utgångspunkt för hur lärarna arbetar med läsning i respektive klass. Lärarna anpassar undervisningen för att möta elevers olika behov. För att höja kvaliteten ytterligare kan lärarna på ett mer aktivt sätt ge eleverna vägledning vid val av läsmaterial.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom bedömningsområdet.

Motivering

Texterna eleverna läser sätts i ett sammanhang och syftet med läsningen tydliggörs

Lärarna sätter texterna som eleverna läser i ett innehållsmässigt sammanhang och tydliggör syftet med läsningen. Inför läsningen av den gemensamma boken i klassen får eleverna titta på framsidan, kapitelregistret, läsa på bokens baksida och sedan prata med varandra om vad de tror att boken kommer att handla om. Lärarna berättar att de även på andra sätt arbetar med lässtrategier och i samband med det tydliggör syftet med sådana övningar. Det framgår av intervjuer med elever att de förstår syftet med att träna sin läsning och varför de behöver arbeta med olika uppgifter som relaterar till läsningen. En lärare berättar att hon introducerat en bok genom att berätta att det var en bok hon själv läst som liten och som hon tyckte mycket om. De gemensamma texterna sätts även i ett innehållsmässigt sammanhang genom att de ibland kopplas till en historisk period som eleverna lärt sig om. Eleverna i årskurs 4 har exempelvis en gemensam högläsningsbok där handlingen utspelar sig på vikingatiden, vilket är den period eleverna precis läst om i de samhällsorienterande ämnena. Både läraren i årskurs 6 och läraren i årskurs 5 arbetar ibland med texter från naturorienterande ämnen

och samhällsorienterande ämnen i arbetet med läsning och skrivning under svensklektionerna, för att texterna eleverna arbetar med ska få ett tydligt sammanhang.

Texterna eleverna läser sätts även i ett socialt sammanhang genom att lärarna ger eleverna rika möjligheter till social interaktion och samtal kring det lästa, även om de möjligheterna i en av årskurserna är något mer begränsad. De gemensamma texterna bearbetas bland annat genom att eleverna får svara på frågor och reflektera kring exempelvis intrig och karaktärer i skönlitterära texter samt kring ord och begrepp både i sakprosatexter och i skönlitterära texter. Lärarna går igenom ord och begrepp tillsammans med eleverna och eleverna får läsa och gå igenom sakprosatexter tillsammans i par eller mindre grupper. Även de skönlitterära texter som eleverna läser enskilt sätts in i ett socialt och innehållsmässigt sammanhang genom att eleverna exempelvis ibland får berätta om handlingen och karaktärerna för varandra, i samtal i par eller i form av muntliga eller skriftliga boktips. Som nämns ovan ges eleverna möjlighet att prata om texter de läst, och tillsammans reflektera över innehållet. Dock uttrycker några elever i en årskurs att det skulle vara roligt att höra vad de andra eleverna tycker om de böcker och texter de läser. Det framgår även att utrymmet för eleverna i den årskursen att diskutera och reflektera tillsammans är något mer begränsat än för eleverna i övriga årskurser. Dessa elevers lärare berättar att eleverna i samband med nästa gemensamma bok ska läsa tillsammans i par.

Värdet av läsning framhålls i undervisningen

Lärarna främjar på flera sätt elevernas läsintresse genom att framhålla läsningens värde. Lärarna tydliggör och påminner återkommande eleverna om vikten av läsning. Av elevers utsagor i intervjuer framgår att de är införstådda med att det är viktigt att träna upp sin "läskondition" genom att läsa mycket, bland annat eftersom det främjar den egna språkutvecklingen genom att ordförrådet ökar. Det framgår även av granskningen att alla tre lärare brukar prata med eleverna om deras läsning. Läraren i årskurs 4 har lässamtal med varje elev för att ta reda på vad eleverna tycker om läsningen och utöver det så går läraren runt och frågar eleverna om läsningen. Lärarna i årskurs 5 och 6 pratar med eleverna om vad deras böcker handlar om och vad de tycker om dem. Sådana samtal sker exempelvis i samband utvecklingssamtal, men sker också under lektionstid och i samband med raster.

Vidare ges läsningen utrymme och tidsmässig prioritet i undervisningen. Lärarna avsätter tid både för elevernas individuella läsning och för gemensam läsning i klassen. I samtliga årskurser avsätts tid till elevernas individuella läsning vid flera tillfällen i vecka. Alla klasser arbetar med varsin gemensam bok som eleverna antingen lyssnar på, via en inspelad uppläsning eller via lärarens högläsning, eller som de läser själva. Tid avsätts till detta minst en gång i veckan. Elever uttrycker i

intervju att lärarna pratar mycket om vikten av läsning, att de kan ge boktips och uppmuntra dem att även läsa på sin fritid.

Lärarna arbetar för att stimulera eleverna att läsa samt ger viss vägledning vid val av läsmaterial

Granskningen visar att lärarna försöker hitta sätt att motivera alla elever att läsa. Lärarna arbetar för att stimulera de som redan har ett läsintresse samt väcka ett intresse hos de som inte ännu har det. Lärarna har en medvetenhet om de generella skillnader kopplat till socioekonomisk och utländsk bakgrund samt till kön som finns mellan olika elevgrupper när det gäller intresse för läsning. Lärarna planerar undervisningen delvis utifrån detta men framförallt utifrån vad de vet om de egna eleverna. Alla tre lärare pratar med sina elever om elevernas läsning, antingen i så kallade lässamtal eller i samband med utvecklingssamtalen, och får på så sätt information om elevernas intressen, erfarenheter och behov. Detta tillsammans med vad lärarna redan känner till om elevernas behov blir utgångspunkter för läsundervisningen. Skolan har även vid tidpunkten för granskningstillfället påbörjat en läsvaneundersökning i årskurs 4–6. Läraren i årskurs 6 säger att hon försöker hålla i så att det blir en stunds läsning varje dag. På det sättet minskar motståndet bland de elever som från början har ett motstånd mot läsning. Läraren i årskurs 5 säger att hon behöver lirka och hitta olika vägar framåt när det gäller att få upp intresset för läsning, för vissa elever – ofta pojkar. En pojke som älskar serier har exempelvis vid vissa tillfällen fått läsa serier, läraren berättar att hon även arbetat med serier i hela klassen. Eleverna i årskurs 4 är enligt läraren otroligt läsvilliga. Alla elever läser eller lyssnar på böcker och läraren berättar att de arbetar mycket med olika läsaktiviteter i undervisningen.

Lärarna arbetar på olika sätt för att stimulera elever med svagt intresse till läsning. Lärarna tar reda på elevernas specialintressen för att kunna ta fram eller tipsa om läsmaterial som kan passa. Lärare beskriver att de försöker hitta olika ”morötter” för att locka eleverna till läsning. Ibland kan eleverna få lyssna på varannan bok, för att motivera framförallt de elever som tycker det är lite tyngre att läsa. Vid de lässtunder, som alla klasser har regelbundet och där eleverna läser en bok som de lånat i skolbiblioteket eller tagit med hemifrån, får några elever läsa sportnyheter eller annat som eleverna är intresserade av, viss del av tiden i syfte att motivera dem till läsning.

För att inspirera till läsning och till att skriva har eleverna fått möta författare och en poet som kommit till klasserna och berättat om sitt arbete. En lärare berättar att efter besök av poeten så ville eleverna gärna både läsa och skriva dikter.

Lärarna arbetar för att matcha läsmaterial med elevernas intressen när det gäller gemensam läsning. Lärarna uppger att de gemensamt lästa böckerna anpassas till

elevgrupperna. De böcker och texter som respektive klass läser gemensamt har lärarna valt. Lärarna berättar att de har tillgång till flera olika klassuppsättningar av skönlitteratur. Det finns elever som uttrycker önskemål om att få möjlighet att påverka vilka gemensamma böcker de läser och de finns andra elever som betonar att texter som hör till undervisningen måste ha "ett bra innehåll" så att de går att samtala om och att det därför är bättre att lärarna väljer texterna. En av lärarna betonar att de i undervisningen använder böcker och texter för att fånga upp olika kulturer och för att möta flera olika individer. Lärarna uppger också att eleverna får möta olika typer av texter och att de får läsa texter från olika tidsperioder.

Lärarna ger eleverna viss vägledning när det gäller att välja en enskild läsebok. Alla elevgrupper som intervjuats uppger att de kan få hjälp av lärarna att välja bok. Eleverna säger att man får hjälp om man frågar, några elever säger att lärarna kommer till biblioteket och hjälper en att välja om det tar för lång tid. Några pojkar säger att lärarna försöker hitta böcker åt eleverna och att lärarna bland annat frågar vad eleverna har för intressen. En elev, som främst läser böcker på engelska, uppger att det är svårt att hitta någonting att läsa bland böckerna som finns i skolan. Några flickor berättar att de tar böcker hemifrån eller att de läser bokserier som finns i skolbiblioteket. Flickorna säger även att lärarna uppmuntrar elever att läsa på fritiden, och att de kan göra det genom att ge boktips.

Enligt lärarna så arbetar de på olika sätt för att stimulera de elever som redan har ett läsintresse och läser mycket, detta i syfte att stärka och bibehålla ett intresse. Eleverna i årskurs 5 får exempelvis ibland gå till högstadiets bokhyllor för att ta del av utbudet där. Elever i årskurs 4 får förhandstips på nya böcker som läraren tror kan passa dem. Elever i årskurs 6 som läser mycket men kanske främst en viss typ av bok, utmanas av sin lärare att även läsa andra genrer.

Enligt lärarna har eleverna tillgång till ett brett och varierat utbud av texter, både vad avser typ, innehåll och svårighetsgrad. Det finns ett relativt stort utbud i skolans egna bibliotek och dessutom beställer lärarna regelbundet boken från kommunbiblioteket med böcker som är anpassade för elevgrupperna.

Bedömningsområde 2: Skolans övergripande läsförmedlande arbete

Här bedöms i vilken utsträckning skolans övergripande läsförmedlande arbete är strategiskt och uthålligt. I detta ingår att:

- Skolan bedriver ett strategiskt läsförmedlande arbete genom att rektorn verkar för en undervisningskultur som kännetecknas av samverkan mellan olika aktörer och som uppmuntrar lärare att sprida läsförmedlande strategier till varandra. I det strategiska läsförmedlande arbetet ingår också

att skolbiblioteket utgör en viktig resurs samt att skolan skapar fysiska och sociala miljöer som syftar till att stimulera elevernas läsintresse.

- Skolan uppmärksammar mönster och skillnader mellan olika elevgrupper när det gäller elevernas läsintresse, läsvanor och läsförmåga. Rektorn med personal genomför insatser för att möta identifierade mönster och skillnader vad gäller läsintresse och läsvanor på den egna skolan. Rektorn förmedlar höga förväntningar på alla elever och skolpersonal när det gäller läsning.
- Skolan bedriver ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i undervisningen och utbildningen. Rektorn intar en aktiv roll när det gäller läsfrämjande insatser i utbildningen. Med utgångspunkt i uppföljning och analys av såväl resultat som skolans arbetsprocesser initierar rektorn vid behov utvecklingsinsatser avseende det läsfrämjande arbetet.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolans övergripande läsfrämjande arbete *i flera delar* är strategiskt och uthålligt.

Det framgår av granskningen att skolan i flera delar bedriver ett strategiskt arbete för att främja elevernas intresse för läsning och utveckling av goda läsvanor. Rektorn verkar för en undervisningskultur som kännetecknas av samverkan och kunskapsspridning, dock behöver rektorn med personal i större utsträckning samverka även kring det läsfrämjande arbetet. Vid skolan finns ett litet bibliotek och granskningen visar att skolledningen satsat på att köpa in fler böcker för att bredda och variera utbudet. Skolledningen har även satsat resurser på att göra den fysiska miljön i biblioteket mer attraktiv och på att skolan ska presentera de nya böckerna på ett lustfyllt sätt. Vidare visar granskningen att skolan delvis uppmärksammar och möter skillnader mellan olika elevgrupper. Rektorn med personal har viss förståelse för de generella skillnader som finns mellan olika elevgrupper avseende läsförmåga, läsintresse och läsvanor. Skolan följer kontinuerligt upp elevernas läsförmåga och läsförståelse samt fördelar och genomför insatser vid behov. Rektorn har initierat en större undersökning av läsintresset och läsvanor hos eleverna på skolan, för att kunna skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader. Även om skolan vid granskningstillfället inte sammanställt och analyserat resultaten av undersökningen så framgår det att rektorn och de undervisande lärarna har viss kunskap om elevernas läsvanor och läsintresse samt att skolan genomför vissa generella insatser för att stärka elevernas läsintresse. Vidare framgår av granskningen att skolan endast till viss del bedriver ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande

insatser i undervisningen och utbildningen. Rektorn antar i viss mån en aktiv roll när det gäller läsfrämjande insatser i utbildningen.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierat utvecklingsområde* nedan.

Motivering

Skolan arbetar för att främja elevers intresse för läsning och utveckling av goda läsvanor

Det framgår av granskningen att rektorn verkar för en undervisningskultur som kännetecknas av samverkan och kunskapsspridning, dock för närvarande inte specifikt kring ett läsfrämjande arbete. Det framgår av intervjuer med lärare och med rektorn att det för närvarande inte finns ett skolövergripande samverkan gällande det läsfrämjande arbetet. Rektorn uppger att det läsfrämjande arbetet inte på ett planerat sätt fokuseras på skolans arbetsmöten. Dock sker informella diskussioner kring detta mellan pedagogerna. Det finns även ett visst utbyte kring läsfrämjande arbete mellan svensklärarna på skolan. Både rektorn och personalen uppger att det är högt i tak i lärarnas arbetsrum och att man där diskuterar och delar med sig, även av olika arbetssätt som syftar till att främja läsintresset. Rektorn uppger att hon alltid försöker uppmuntra personalen att dela med sig av erfarenheter. Skolpersonal uttrycker att rektorn är positiv till förslag som kommer från dem samt uppmuntrar initiativ från personal. Enligt rektorn har all samverkan blivit lite haltande under pandemin, då de under en period varit tvungna att ställa in alla möten utom de allra viktigaste. Innan pandemin samverkade pedagogerna mellan stadierna på ett annat sätt, bland annat genom en aktivitet där äldre elever läste för yngre. Skolan har också delvis fått avstå från samverkan med externa aktörer under pandemin. Elevernas besök till kommunbiblioteket har också behövt ställas in. Ambitionen och planen är dock att återuppta denna samverkan så snart det är möjligt.

Granskningen visar att såväl rektorn som skolpersonalen ser skolbiblioteket som en viktig resurs som också används i det läsfrämjande arbetet. Biblioteket är placerat centralt i skolan och det framgår av granskningen att biblioteket används av elever på alla stadier, framförallt vid läsning av skönlitteratur. Den senaste tiden har skolledningen satsat extra på skolbiblioteket genom att öka budget för bokinköp och inredningsdetaljer som ska göra biblioteket extra inbjudande. Inför val av vilka böcker som köpts in så har de bland annat satsat på böcker och texter som de bedömer kan fånga pojkarnas intresse, de har även satsat på att köpa in alla delar i olika populära bokserier, så att de ska finnas tillgängliga för eleverna. Ett relativt stort antal nya titlar, i olika genrer, har köpts in och presenterats för eleverna. Eleverna har även fått vara med och önska vilka böcker som ska införskaffas.

Skolan satsar på att skapa fysiska och sociala miljöer som inspirerar till läsning. Det framgår av granskningen att såväl rektorn som skolpersonalen anser att det är viktigt att prioritera inspirerande läsmiljöer. Som nämnts ovan har även inredningsdetaljer till biblioteket inkluderats i den utökade budgeten. Ett arbete har gjorts för att skapa mysiga och inbjudande läsmiljöer. Rektorn betonar vikten av detta i intervju och elever uppger att miljön runt biblioteket är mysig och att det finns soffor där som man kan sitta och läsa i. På grund av att biblioteket är placerat i de allmänna utrymmena finns det dock en viss begränsning i hur läsplatserna där kan användas. Det framgår även att det i klassrummen, åtminstone i de lägre årskurserna, finns tillgång till inbjudande läsplatser. Nya böcker som köps in till biblioteket synliggörs och presenteras på ett sätt som ska inspirera och locka eleverna till läsning. I samband med läslovet gjordes även en extra satsning på introduktion av de nya böckerna. Några av lärarna läste vid några tillfällen de inledande avsnitten högt för de yngsta eleverna i samband lunchrasten. Det framgår av intervjuer att detta var ett uppskattat inslag.

Skolan uppmärksammar och möter i viss mån skillnader mellan olika elevgrupper

Rektorn med personal har en förståelse för de generella skillnader som finns mellan olika elevgrupper avseende läsintresse, läsvanor och läsförmåga som kopplar till socioekonomisk och utländsk bakgrund samt kön. Elevernas läsförmåga och läsförståelse följs regelbundet upp och bildar underlag för hur olika insatser fördelas och genomförs. Även om rektorn tagit initiativ till att skapa en bild av elevernas läsintresse och läsvanor så fanns vid tidpunkten för granskningen inte en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader på skolenivå. En enkät som undersöker elevernas läsvanor och läsintresse har genomförts på mellanstadiet och ska även genomföras på lågstadiet och högstadiet. Rektorns ambition är att undersökningen ska genomföras återkommande och utgöra ett verktyg för att se vad skolan skulle behöva arbeta mer med vad gäller det läsfrämjande arbetet. Trots avsaknaden av en övergripande bild av läsintresse och läsvanor hos skolans elever så visar granskningen att pedagogerna har viss kunskap om de egna elevernas läsintresse och läsvanor. Den kunskapen får lärarna genom samtal med eleverna och utifrån interaktionen och mötena med eleverna i undervisningen. Rektorn möter också eleverna i olika sammanhang och uppger att de brukar prata positivt om läsning. Vidare följer rektorn upp elevernas kunskapsresultat och samtal regelbundet med pedagogerna och med skolans specialpedagog.

Rektorn och lärarna har en relativt samstämmig bild av elevernas läsvanor och läsintresse. Enligt rektorn har skolans elever i hög grad med sig läsningen hemifrån och rektorn uppger att hon kan se att det är hög status bland eleverna att vara läsare. Det finns inte några starka signaler från pedagogerna att det är svårt att få eleverna att läsa, inte heller på högstadiet även om det där finns en större konkurrens från "skärmar", framförallt elevernas mobiltelefoner. De insatser som enligt rektorn främst behövs när det gäller läsningen är stöd och anpassningar till

några elever. Även lärare uttrycker att många elever har en läsvana och ett intresse av att läsa. Det finns också elever som har ett lägre intresse och en lägre motivation och lärarna anpassar på olika sätt för att möta upp detta. Exempelvis anpassar de undervisningen med hjälp av läsmaterial som tilltalar olika individer och grupper. Eleverna kan också få lyssna på texter. Lärarna arbetar mycket med att förklara innehåll och begrepp, bland annat genom samtal och diskussion tillsammans med eleverna. Lärarna arbetar för att hitta läsande förebilder att presentera för eleverna. De säger bland annat att läsande manliga förebilder är särskilt viktiga för deras elever.

Den bild rektorn har av att det är hög status bland eleverna att läsa stämmer enligt en av svensklärarna på högstadiet inte riktigt lika bra bland de äldre eleverna, då det inte är "så tufft att vara en som läser mycket böcker". Läraren arbetar på olika sätt tillsammans med eleverna för att motverka denna inställning och lyckas enligt uppgift relativt bra. En annan lärare som arbetar på högstadiet uppger att hon inte möter något motstånd hos eleverna när det gäller läsningen, det finns dock elever som har det lite tuffare och som utnyttjar möjligheten att använda de mer lättlästa varianterna av böckerna som stöd. Enligt läraren vill många av de eleverna även ha tillgång till bokens originalversion, för att de vill utvecklas.

Skolan bedriver till viss del ett utvecklingsarbete avseende det läsfrämjande arbetet

Granskningen visar vidare att skolan endast till viss del bedriver ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i undervisningen och utbildningen. Rektorn antar i viss mån en aktiv roll när det gäller läsfrämjande insatser i utbildningen. Rektorn leder dock inte något arbete för att följa upp och analysera i vilken mån och hur det läsfrämjande arbetet bedrivs i undervisningen och utbildningen. Rektorn uppger att ansvaret för det läsfrämjande arbetet främst ligger på lärarna som undervisar i svenska. Rektorn uppger att hon inte styr det arbetet utan har bedömt att skolan har kompetenta lärare i svenska som tar ansvar för sitt uppdrag. Rektorn har gett uppdrag till tre personer att ansvara för biblioteket, en av dessa har ett utpekat huvudansvar och ska även enligt uppgift främja elevernas läslust, samverka med pedagoger samt hålla sig uppdaterad avseende nyheter om läsfrämjande arbete. Rektorn uppger att hon för en dialog med den biblioteksansvarige om dennes arbetsuppgifter. Vidare uppger rektorn att hon genom samtal med pedagogerna och med specialpedagogen samt utifrån kunskapsresultat får en bild av hur bland annat läsundervisningen fungerar. Rektorn uppger dock att för att få en ordentlig inblick i hur pedagogerna arbetar för att främja elevernas läsintresse behöver hon arbeta mer systematiskt.

Rektorn uppger att hon just nu funderar mycket hur de ska vidareutveckla det systematiska kvalitetsarbetet och hur de på bästa sätt ska följa upp de läsfrämjande insatser som genomförs, för att få ett bra underlag för utvecklingsarbete. Enligt rektorn kommer resultatet av undersökningen av

elevernas läsintresse och läsvanor utgöra en del av underlaget i skolans utvecklingsarbete, för att ytterligare främja läsintresset hos eleverna.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver följa upp och analysera såväl resultat som de arbetsprocesser som påverkar och ingår i det läsfrämjande arbetet, detta för att vid behov kunna initiera relevanta utvecklingsinsatser.

Granskningen visar att skolans rektor inte aktivt driver utveckling av det läsfrämjande arbetet. Enligt rektorn behöver uppföljningsarbetet ske mer systematiskt för att eventuella behov av utvecklingsinsatser ska kunna identifieras. Det framgår av granskningen att skollagen har planer på hur detta ska genomföras och en konkret handling är den läsvaneundersökning som rektorn har initierat och som ska fungera som en del av underlaget till det kommande utvecklingsarbetet. Granskningen visar att det på skolan på många sätt bedrivs ett läsfrämjande arbete som ger förutsättningar för att väcka och stärka ett läsintresse hos eleverna. För att ta reda på vad som fungerar bra, vad som behöver justeras och vilka eventuella andra eller ytterligare arbetsmetoder och insatser som behövs behöver rektorn initiera och leda ett utvecklingsarbete av hur elevernas läsintresse ska främjas ytterligare.

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektor ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.¹ Rektor beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.² Rektor ansvarar för att planering, uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs på skolenhetsnivå.³ Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och i andra föreskrifter uppfylls.⁴ Resultat från tidigare kvalitetsgranskning visar att det är vanligt att skolor saknar systematiska och kontinuerliga uppföljningar av hur elevernas läsintresse utvecklas, och att de därmed saknar viktiga underlag för att utveckla läsundervisningen såväl på individnivå som på skolövergripande nivå.⁵

Skolinspektionen rekommenderar att rektor och personal i högre grad bedriver ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i undervisningen och

¹ 2 kap. 9 § skollagen (2010:800).

² 2 kap. 10 § skollagen.

³ 4 kap. 4 § skollagen.

⁴ 4 kap. 5 § skollagen.

⁵ Skolinspektionen (2016). *Läs- och skrivundervisningen inom ämnena svenska/svenska som andraspråk i årskurserna 4–6*, s. 5, 13.

utbildningen. I detta ingår att rektorn tar en mer aktiv roll genom att följa upp och analysera såväl resultat som de arbetsprocesser som påverkar och ingår i det läsförbättrande arbetet samt, vid behov, initiera utvecklingsinsatser.

På Skolinspektionens vägnar,

Beslutet har fattats av Stina Johansson, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Britta Seeger. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Caroline Engskär deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Underlag för bedömning

Skolinspektionen har genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Akers friskola under höstterminen 2021. Granskningen har genomförts på distans via digitala intervjuer. Vid intervjuerna har information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten inhämtats. Intervjuerna genomfördes av utredarna Britta Seeger och Caroline Engskär.

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever.
- En gruppintervju med lärare som undervisar i svenska i årskurserna 4–6.
- En gruppintervju med lärare som undervisar i textrika ämnen.
- En intervju med bibliotekspersonal.
- En intervju med skolans rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt Skolverkets officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från intervjuerna för faktakontroll.

Fakta om granskad verksamhet

Akers friskola är en grundskola med förskoleklass och årskurserna 1–9 med Österåkers friskola AB som huvudman. Det totala antalet elever på Akers friskola är innevarande läsår 262, av dessa återfinns 106 elever på lågstadiet inklusive förskoleklass, 80 elever på mellanstadiet samt 76 elever på högstadiet. Tre lärare undervisar i ämnet svenska på mellanstadiet, alla tre är legitimerade och behöriga att undervisa i svenska. Rektor beskriver att delar av skolans läsförmedlande arbete är delegerat till lärarna i svenska och till personal med särskilt ansvar för skolans bibliotek.

Bilaga 2: Författningsstöd

Av skollagen framgår att utbildningen inom hela skolväsendet ska främja en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska få den ledning och stimulans som de behöver för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt de nationella målen. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.⁶

Av läroplanen för grundskolan framgår att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.⁷ Av kursplanen i svenska framgår att undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva.⁸ Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling.⁹

Skolan ska vara en god miljö för utveckling och lärande. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling.¹⁰ Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Lärarna ska stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.¹¹ Läraren ska vidare: ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga, får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling, upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt samt får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.¹²

Förskoleklassen, fritidshemmet och skolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Inför övergångar ska de berörda skolformerna och fritidshemmet utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas

⁶ 1 kap. 4 § samt 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

⁷ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. Skolans uppdrag.

⁸ Ibid. 5.18. Svenska. Syfte.

⁹ Ibid. 2.2 Kunskaper.

¹⁰ Ibid. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. God miljö för utveckling och lärande.

¹¹ Ibid. 2.2 Kunskaper. Riktlinjer.

¹² Ibid. 2.2 Kunskaper. Riktlinjer.

utveckling och lärande. Läraren ska i samverkan med [...] lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet utbyta kunskaper och erfarenheter samt information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande.¹³

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.¹⁴ Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.¹⁵ Rektorn ansvarar för att planering, uppföljning och utveckling av utbildningen (systematiskt kvalitetsarbete) genomförs på skolenhetsnivå. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.¹⁶

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn har ansvaret för skolans resultat. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt för att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens. Vidare har rektorn ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹⁷

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna, bland annat jämställdhet.¹⁸ Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans, samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen, med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.¹⁹

¹³ Ibid. 2.5 Övergång och samverkan.

¹⁴ 2 kap. 9 § skollagen (2010:800).

¹⁵ Ibid. 2 kap. 10 §.

¹⁶ Ibid. 4 kap. 4–5 §§.

¹⁷ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 2.8. Rektorns ansvar.

¹⁸ 1 kap. 5 § skollagen (2010:800).

¹⁹ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

Bilaga 3: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde 1: Rektorn behöver följa upp och analysera såväl resultat som de arbetsprocesser som påverkar och ingår i det läsfrämjande arbetet, detta för att vid behov kunna initiera relevanta utvecklingsinsatser.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?